

## Jan malý

### Chalupa v Niedergruntu 3.

#### Boomačerský uzel.

Kde se vynořil a odkud se vzal se mezi boomačers tradovalo mnoho pověstí a báchorek. Která z nich se nejvíce blížila pravdě se už nedovíme. Boomačers už nejsou, nežijí. S příchodem páry a parních lodí zmizeli, jako by je ta pára ze světa odfoukla. Přesto ozvěny těchto báchorek, tak jak je vyslechli z přídí svých člunů dávní předkové dnešních říčních vlků, dosud mezi plavci, tedy bootsmany, žijí. Tady je jedna z nich.

Daleko proti toku řeky, až na pomezí zemí Saské a České, na panství pánů z Bühnau, kteří vlastní mnoho člunů plujících po Labi, leží malá osada pod peřejemi, které místní říkají Niedergrund. Cesta k ní nevede žádná, jen pár pěšinek mezi skalami a lesy. Usadili se tam a nejprve chatrče a posléze i domky vybudovali. Byli to svobodní lidé, kteří pánům z Bühnau jejich čluny i s nákladem do německých měst po Labi dopravovali. Prázdné čluny, které po vyložení v Hamburгу či Magdeburгу na stavební dřevo neprodali, dopravili zpátky až do Litoměřic pro další náklad. Nebyli to žádní nevolníci, či otroci, ale výborní plavci, kterým se nestávalo, že by o svou loď s nákladem přišli. Dokázali svěřenou loď bez úhony provést mezi písčinami i přes peřeje, právě tak jako ji ochránit před útoky odranců. Proto jim pánové z Bühnau a později i Thunové svobodu a výstavbu domků na svých pozemcích tolerovali. Už v padesátých letech osmnáctého století jim tu svobodu zaručil a i písemně stvrdil majitel panství pán Jan Josef Thun-Hohenstein.

V Niedergruntu žili po generace samé rodiny, jejichž muži se živili jen loděmi a plavbou. V zimě, když byla řeka spoutaná ledem, přivydělávali si kácením lesních velikánů v okolních lesích. Nebyla ta lodní práce lehká, řeknu vám. Na člunech o nosnosti padesát až dvě stě padesát tun měl štajermann jen přístřešek u kormidla a jeho pět šest bootsmanů nic. Ti ve dne pracovali u sochorů a u kotev a pomáhali štajermanovi u kormidla. Bylo jich tolik, aby ubránili člun i náklad před útoky odranců a lapků. V noci spali pod plachtami, kterými byl přikrytý náklad. Byli to tvrdí chlapi a jen ti nejhouževnatější to vydrželi do stáří a jen z některých se stali štajermani.

Třetí chalupu odspoda proti vodě už po generace obýval rod Ehrlichů. Z chalupy vzešlo za ta léta mnoho štajermannů a bootsmanů nepočítaně. Někdy ve čtrnáctém století, ale možná už o století dříve, přesnou dobu báchorka neuvádí, se štajermanovi Adalbertovi Ehrlichovi a jeho ženě Hanelore narodil do chalupy chlapeček. Byl první po třech sestrách. Dostal jméno Heinz po dědovi. Nezůstal dlouho jediný, za pár let se to v chalupě kluky jen hemžilo. Hanzíček byl zvědavá náture. Všem chtěl přijít na kloub, všechno chtěl umět. Od babičky u stavu, ještě ne čtyřletý, se naučil i tkalcovský uzel. Brzy po tom od starého zchromlého dědy i uzel rybářský a v šesti už uměl sít'ovat líp než děda. Pozorně sledoval, jak maminka učí sestry plést svetr pro tátu a punčochy pro všechny. Zanedlouho i to uměl nejlépe ze všech. Nedal dědovi pokoj a ten ho musil učit další a další uzle. Táta také, jakmile se doma ukázal, musel synovi předvádět co s provazy a jejich zavazováním a svazováním umí.

V Niedergruntu samozřejmě žádná škola nebyla. Hanzi se přesto jako jeden z mála v osadě musil naučit písmenka psát a číst, právě tak jako číslice a počty vůbec. Učil ho to děda, bývalý štajermann, teď už stařík víc než padesátiletý a revmatizmem a podagrou celý zkroucený. "Kluku musíš se to naučit, jestli nechceš být do smrti jenom bootsmanem, jestli chceš být jednou štajermanem jako je táta a jako jsem onehdá byl i já," říkal mu. Do písmenek sice Hanzi tak nadšený nebyl jako do uzlů a šmodrchání ale přeci jen ta písmenka na břidlicovém kameni byla stále pěknější. Čtení ve staré tlusté knize, kterou táta kdysi z jedné plavby přinesl, mu také přestalo dělat potíže. Jen to dělal nerad, přeci jen uzle jsou uzle.

Sotva bylo Heinzovi třináct nebo čtrnáct let, kdopak by se s tím v Niedergruntu počítal, odvedl si ho táta sebou na šíf. I když byl pěkně urostlý a udělaný, však ho máma dobře živila, bootsmanem se ještě pár let stát nemohl. Byl šífjunge. Žádný plat ani podíl na cestě neměl, táta ho živil a každého na lodi musil poslouchat. Tak se ostatně vedlo všem plavčíkům, ať už jejich tátové byli bootsmanni nebo štajermani. Bylo toho mnoho, co se musel naučit, aby mohl pomáhat při ovládní tátova šífu. Ale ještě víc, jestli se jednou chtěl stát štajermannem jako byl děda a jako je táta.

Labe ještě nebylo rozpočítané na míle, natož na kilometry a tak každý kormidelník musel znát jako násobilku nejen každý přívoz a každou vesničku na obou březích řeky ale také všechny pojmenované říční

oblouky. Všechny ty Mauselochy, Das Diesterloch a Böze Orty. Některé táhlé oblouky měly třeba i tři jména. Jedno na začátku, druhé na vrcholu a třetí na konci. Tahle znalost byla nutností, aby mohl štajermann štrommeistrovi nahlásit přesné místo kde vznikla nějaké překážka v plavební dráze, nebo aby mohl svému pánovi a majiteli šífu označit místo nehody, přepadení nebo havárie. Byly a jsou to stovky, ale spíše tisíce jmen a názvů, které se musel Heinz naučit, jako když bičem mrská. Před ostatními plavčíky na jiných lodích měl výhodu, že ho děda naučil číst a psát. Přinesl si na šíf několik odlomených břidlicových tabulek. Jakmile mu některý bootsman nebo táta štajerman řekl nějaké jméno a k čemu patří tak dlouho si to opakoval, až měl chvíli volnou a mohl si to olůvkem na břidlici napsat. Potom podle tabulky jména ještě hodně dní plavby opakovat.

Při plavbě proti vodě měl Heinz jako nejmladší na lodi další povinnost. Večer po zakotvení musel s krosnou na zádech dojít do nejbližší vesničky na nákup. Nakupovalo se na jeden nebo dva dny jídlo pro boomačers a někdy i pro posádku, když chlapi neměli chuť si zajít na teplou večeři a korbek piva, odkud si pro sebe přinesli i jídlo na pár příštích dní.

Také to mu pomáhalo zapamatovat si všechny vesničky podle celé řeky. Většinou táta člun zakotvil hned u vsi, ale někdy přeci jen musel pro proviant šlapat nějakou tu míli. To se pak při zpáteční cestě krosna pořádně pronesla. Ve městech ležících podél řeky se proti vodě kotvit nedalo, městští biřici by ve městě boomačers přes noc nestrpěli. Štajermanni tak museli se svými vlečenými čluny zakotvit buď už před městem, nebo až za ním. V takovém případě doprovázel Heinze jeden z bootsmannů. Někdy se k nim přidalo i pár nejméně otrhaných boomačers. Kolem každého města se v těch dobách potloukalo dost ztracených existencí, pro které by osamocená krosna na lukách u Labe mohla být příliš velkým lákadlem, než aby ji nechali na pokoji.

Každá cesta šífu proti vodě, trvala šest týdnů. Někdy o pár dnů více nebo méně, podle vodního stavu a tedy síly proudu. Za tu dobu se plavčík Heinz se všemi boomačers ze skupiny, při rozdávaní proviantu, dobře poznal. O nějakém kamarádství nebo přátelství nemohlo být ani řeči, ale přeci jenom to už nebyli cizí odranci ale známí boomačers. Tak za těch pět let, než se stal sám bootsmannem, poznal většinu skupin boomačers a oni jeho.

Vyrostl z něho statný ramenatý chlap, který měl dobře vykročeno k tomu stát se jednou dobrým štajermannem jako byl děda a táta. Byl z něj sice otrlý bootsmann ale na rozdíl od ostatních členů posádek mu nebylo lhostejné, když se při zaklopení člunu několik boomačers utopilo. Nepovažoval to za součást jejich práce a rizika jako ostatní jeho kolegové. Smutně se díval jak boomačers pohřbívají své druhy do labské písčiny a na cestu do věčnosti jim sebou upletou loď z vrbového proutí, kterou už nebudou tahat, ale budou na ni plout už navždycky.

Hledal nějaký způsob jak utonutí zabránit. Postupně ho napadla myšlenka, vytvořit uzel, který by se dal jedním hmatem rozvázat. Po mnoha zkouškách na to konečně přišel. Vymyslíl uzel, který zůstal uvázaný tak dlouho, dokud byl v tahu. Při každém i malém uvolnění se rozvázal. Jak už to u novinek bývá, ze začátku nikdo nový uzel nechtěl a nejméně boomačers, kterým uzel nepovoloval žádnou úlevu a nutil je zůstat stále v tahu. Teprve když se Heinz stal po letech štajermannem poroučel při každé plavbě proti proudu, že každý boomačers se musí na vlečné lano navázat tímto novým boomačerským uzlem. Kdo neposlechl, nesměl se navázat. Když bylo neposlušných víc, najmul jinou partu.

Jak šly roky uzel se vžil a boomačers už se netopili. Poznali, že stačí udělat krok vzad a z lana se uvolní do té doby, než posádka člun opět ovládne. Tak se uzel vžil. Postupně ho začaly používat všechny party. Stal se každodenní potřebou, až se zapomnělo, který boomačers uzel vymyslíl. Jen krátkou dobu si to někteří boomačers pamatovali ale však víte. Boomačers umírají brzy a umírají rychle. Svoje zkazky si sebou berou do písčných hrobů v labských náplavách. Tak jen kronika starého plaveckého rodu Ehrlichů vypráví o uzlu, který vymyslíl dávný dědek Heinz a který zachránil mnoho lidských životů. Dnes nikdo už ten uzel neumí. Zmizeli boomačers, zmizel ze světa i jejich uzel.